

Stiftelsen Alternativ Til Vold (ATV)
Lilletorget 1
0184 Oslo
www.atv-stiftelsen.no

Justisdepartementet
Sivilavdelingen
Postboks 8005 Dep
003 Oslo
E.post: postmottak@jd.dep.no

Oslo 16.03.2012

Høringsuttalelse fra stiftelsen ATV på rapporten: Økt bruk av Konfliktråd

Rapporten; "Økt bruk av konfliktråd" er en omfattende rapport om bruk av konfliktråd, og vurderinger knyttet til rettslige og praktiske tiltak for mer bruk av gjenopprettende prosess.

Sammensetningen av arbeidsgruppen

Det kan stilles spørsmål ved sammensetningen av arbeidsgruppen bak rapporten, da alle medlemmer har bakgrunn fra enten Konfliktrådene selv, fra rettslige fagområder (jurister) eller fra politiet. Vi savner en bredere kompetanse i utvalget, spesielt knyttet til psykologiske og sosiologiske forhold relevant for prosesser i konfliktrådbehandlingen. Også de inviterte fagpersonen til de 6 todagers møtene som er arrangert har i overveiende grad den samme bakgrunn og kompetanse. Vi tenker at vurderingene i rapporten og vektingen av de ulike argumentene preges av denne sammensetningen av kompetanse bak rapporten.

Bruk av konfliktråd for unge under 18 år

Vurderingene og forslag angående konfliktrådets rolle overfor unge lovbrøyttere under 18 år stiller vi oss generelt positive til, når lovbrudd ikke gjelder vold i nære relasjoner (vold mot

kjæreste/partner/søsken/foreldre). Vår høringsuttalelse vil vektlegge saker som vedrører vold i nære relasjoner; saker der primært en voksen har utsatt sin nåværende eller tidligere partner for vold, og saker der barn er Voldsutsatt av foreldre, enten som vitner til vold eller som direkte utsatte. På dette området er rapporten mindre nyansert, og baserer sine vurderinger på relativt begrensede systematiske erfaringer og prosjekter.

Konfliktrådsmegling i lys av den tradisjonelle straffehandlingen - manglende kunnskap er felles

Handlingen av saker som gjelder vold i nære relasjoner i Konfliktrådet må i utgangspunktet sees opp mot den tradisjonelle straffehandlingen i rettsapparatet, som Konfliktrådet kan innebære et alternativ til og/eller et tillegg til. I flere nordiske og internasjonale studier er det fremkommet at den største utfordringen i dag angående handlingen av voldssaker i nære relasjoner ikke først og fremst er et mangelfullt juridisk lovverk, men manglende kunnskap hos rettens aktører; sakkyndige, advokater og dommere, om vold i nære relasjoner (Torsteinson et al, 2008; Skjørten, 2004). I arbeid med voldsutøvere og voldsutsatte erfarer vi ofte hvor mangelfullt kunnskapsnivå om vold kan være både i Fylkesnemnd og i rettslige instanser, og at dette får svært uheldige konsekvenser for de voldsberørte. Hovedvurderingen i den foreliggende rapporten er om det er formålstjenlig med økt bruk av Konfliktråd. Historisk sett rettet Konfliktrådene sin innsats mot ungdom, og mindre forseelser. Over tid er Konfliktrådene brukt også overfor voksne og mer alvorlige forseelser, og i Familievoldssaker av ulike typer og alvorlighetsgrader. I Konfliktrådene råder "lekmannsprinsippet"; meglere skal være en som "deg selv", og ikke nødvendigvis en fagperson. En forskyvning av flere saker behandlet i Konfliktrådene kan derfor medføre mindre faglig kunnskap generelt hos de som skal handtere disse voldssakene overfor voldsutsatte og voldsutøvere; voksne og barn.

Familievoldssakenes spesielle utfordringer "forsvinner" i rapporten og i anbefalingene

Vold i nære relasjoner er et faglig minifelt, med en rekke faglige og etiske utfordringer som gjør at de mest kompetente kan stå i fare for å trø feil, eller gjøre skade. Vi er bekymret for at rapporten i liten grad diskuterer dilemmaer og utfordringer som foreligger når familievoldssaker blir behandlet i Konfliktrådene. I rapporten støtter en seg i stor grad på konklusjonene i rapporten fra NTNU; *Tilrettelagte samtaler ved familievold*, fra et studie ved Konfliktrådet i Trondheim, som overveiende er positivt innstilt i sine konklusjoner. Den foreliggende høringsrapporten har derimot ikke lagt nok vekt på den store variasjonen i tilbakemeldingene fra informantene i dette prosjektet, og den spesielle modellen dette prosjektet representerer. Det skal mange tilpasninger til for at denne modellen skal kunne

iverksettes ved Konfliktrådene, både ressursmessig og kunnskapsmessig. En vesentlig svakhet ved dette refererte prosjektet er at bare to barn er intervjuet, og disse gir et relativt tynt grunnlag for å evaluere alle de problemstillinger som vedrører barn og barns rettigheter i meklinger mellom voksne i Konfliktrådene. På den annen side hadde prosjektets økende vektlegging på samarbeid med andre hjelpeinstanser et utgangspunkt i å ta vare på barns beste og rettigheter i dialogprosessene. Og prinsippet om to meglere for å ivareta barnets perspektiv der barn er involvert, er også et viktig bidrag fra dette prosjektet. Den foreliggende høringsrapporten har, i kontrast til evalueringsrapporten fra prosjektet ved Trondheim Konfliktråd, en svært liten utdypende del om familievoldssakene spesielt, og utfordringene disse innebærer innenfor ulike former for meglingsmodeller. Vi savner et eget kapittel om dette i rapporten, hvor viktige problemstillinger får plass og dybde. Slik rapporten fremstår forsvinner de helt spesielle sidene ved vold i nære relasjoner i en generell fremstilling som skal fange bredden av aktuelle saker for Konfliktrådene. Det blir derfor vanskelig til å ta stilling til forslag som ikke bygger på reelle vurderinger av det spesifikke ved familievoldssakene. Eksempelvis er barneperspektivet i saker som vedrører vold mellom partnere nærmest fraværende.

Konfliktrådets utfordringer i saker som gjelder vold i nære relasjoner

I rapporten pekes det på enkelte forhold ved familievoldssaker som gjør at de aktuelle aktørene må vurdere hvorvidt disse egner seg for meglings i Konfliktrådene:

- Er de voldsutsatte utsatt for press av gjerningsmann til å samtykke til meglings?
- Er de voldsutsatte utsatt for press under konfliktrådsmeglingsen?
- Er det forhold som gjør at en ikke kan stille i direkte møte med gjerningsmann (eksempelvis om en har blitt voldtatt av gjerningsmann/tidligere partner, eller kan risikere retraumatisering pga at en er blitt utsatt for annen type alvorlig vold)?
- Har de som skal utføre meklingsen tilstrekkelig kunnskap om vold i nære relasjoner?
- Har de som skal utføre meklingsen tilstrekkelig kunnskap om hvordan barn påvirkes, eller hva de trenger (eksempelvis meglingsaker som kan inneholde temaer om samvær med barn etter vold - vårt eksempel)?

ATV ser en rekke betenkeligheter med bruk av Konfliktrådsmeglings i familievoldssaker som går ut over de vurderingene som fremkommer i denne rapporten, eksempelvis:

- Det er åpenbart at de mest alvorlige voldssakene, nemlig drap, faller utenfor. Alvorlige sedelighetsforbrytelser, voldtekt og seksuelle overgrep synes lite egnet. Her vil

situasjonen være at offeret er dypt krenket og har et meget negativt forhold til gjerningspersonen. Allerede det å bli tilbudt eller anmodet om å gå inn i en meglings situasjon kan lett oppleves som en ydmykelse, et nytt overgrep.

- Vi er kritiske til meglings mellom mindreårige barn og foreldre, i saker der barn er vitner til eller utsatt for vold direkte. Forholdet foreldre - barn er ikke likeverdig. Barnet skal også etter en meglings forholde seg til foreldrene og står i avhengighetsforhold til dem.
- Dreier det seg om seksuelle overgrep mot barn, vil meglings være utelukket da barnet ikke har noen mulighet til å gå inn i en jevnbyrdig meglingsprosess.
- Etter ATV's syn må man være tilbakeholden med meglings mellom ektefeller eller samboere i familievoldssaker generelt, spesielt dersom megler ikke har dybdekunnskap om familievold. Det er utfordrende for retten i utgangspunktet å vurdere alvorlighetsgrad i disse sakene. Fra terapierfaring vet vi at alvorlighetsgraden ofte trer tydeligere frem over tid.
- Skadelidte kan oppleve et moralsk press til å samtykke til meglings for å «hjelp» gjerningspersonen til å bli frikjent eller få en mildere dom, eller selv vurdere at dette er det riktige. Vi vet at Voldsutsatt ofte velger å gå tilbake til voldsutøver, tross svært alvorlig vold. Det kan være mange grunner for at voldsutsatte vurderer som de gjør på gitte tidspunkt, men i etterkant vil mange si at de gjorde valg som ikke var i hverken deres egen eller barnas interesse. Da kan det være etisk betenkelig at Konfliktrådet skal "understøtte" dette valget, fordi en ikke har kunnskap nok til å se hele bildet.
- Vi vet at voldsutøvelse endres ikke over natten for mange. Mange voldsutøvere i nære relasjoner får fengselstraff og fortsetter voldsutøvelsen etter de har sonet. Skulle det være annerledes ved handtering i Konfliktrådet? Rapporten diskuterer ikke behovet for terapi eller behandling for voldsutøvere, og eventuelle forutsetninger som voldsutsatte foreldre skal kunne forlange før avtaler underskrives. Eksempelvis er hele diskusjonen rundt barnas situasjon ved samvær, og behovet for oppfølging av voldsutsatte og gjerningsmann i familievoldssaker fraværende i rapporten.
- Vi har over påpekt faren ved mangel på kunnskap om vold i nære relasjoner. Dette er for oss et ekstremt viktig poeng siden vi ikke bare har erfart betydningen av dette innenfor handteringen i det tradisjonelle rettsapparatet, men også innefor meglingsinstanser i familievernet og advokater i barnefordelingsaker, og innenfor alle hjelpeinstanser som kommer i kontakt med mennesker berørt av vold i familien. Man kan derfor spørre seg om

problematikken er så kompleks at det bør innføres minstekrav for meklere som skal jobbe med Familievoldssaker. Om disse sakene i det hele tatt skal tas i Konflikttrådene?

Konklusjon

Høringsrapporten forholder seg i liten grad til kompleksiteten i voldssakene i nære relasjoner spesielt, og forslagene bærer preg av dette. Vi mangler et eget fokus på familievoldssakene i rapporten. De ulike forslagene differensierer ikke mellom disse sakene og saker som ikke omhandler forhold mellom mennesker som har nære bånd til hverandre. Barneperspektivet i familievoldssakene, og etiske og faglige problemstillinger som kan komme opp i Konflikttrådsmedlingen vedrørende barn, er nærmest fraværende i rapporten.

Vi kunne ønskt at det ble satt ned et utvalg som vurderte bruken av Konfliktråd i familievoldssaker spesielt, hvor alle sentrale problemstillinger ble utdypende vurdert. Det er mulig dette er et feilspor. Kanskje vil det være behov for en mer omfattende utredning av hvordan familievoldssaker blir handtert i medling og rettsinstanser totalt, så som i den obligatoriske medlingsordningen ved brudd, i førebuedes rettsmekling i barnefordelingssaker, i handteringen av slike saker i Fylkesnemnda og i handteringen i Rettsapparatet generelt. Medlingen i Konfliktrådet kan sees i sammenheng med medlinger og forhandlinger i disse andre instansene, fordi utfordringene, svakhetene og manglene ved handteringen har fellestrekk i alle instanser. Et viktig fellestrekk er mangel på kunnskap. I stedet for handtering av familievoldssaker i Konfliktrådet ville vi ha ønskt oss en egen familierett, med dyptgripende kompetanse på kompleksiteten i disse sakene, med utvidet mulighet til å tilby medling og tilpassede utviklingsfremmende intervensjoner både for berørte barn og voksne.

På vegne av stiftelsen Alternativ Til Vold

Marius Råkil
Leder av stiftelsen ATV

Per Øystein Steinsvåg
Leder av Faggruppa

- ✓ Skjørten, Kristin (2004). Forståelse av overgrep i barnefordelingssaker. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 3–4, 150–171.
- ✓ Torsteinson, Stig, Steinsvåg, Per Øystein & van der Weele, Judith (2008). *Barnefordelingssaker der det er påstander om vold. Psykologfaglig informasjon til dommere, advokater og sakkyndige*. Informasjonshefte utgitt av Barne- og likestillingsdepartementet og Integreringsdepartementet.